

دانشنامه
حج و حرمین شریفین

آبار علی - احصاء و صند

جلد اول

پروژه و نگاره حج و زیارت

◀ منابع

الاعلاق النفیسه: احمد بن عمر بن رسته (زنده در ۲۹۰ق.)، ترجمه و تعلیق: حسین قره چانلو، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۵ش؛ الاغانی: ابوالفرج الاصفهانی (م. ۳۵۶ق.)، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۱۵ق؛ انساب الاشراف: البلاذری (م. ۲۷۹ق.)، به کوشش سهیل زکار و ریاض زرکلی، بیروت، دار الفکر، ۱۴۱۷ق؛ العقده الثمین فی تاریخ البلد الامین: محمد الفاسی (م. ۸۲۲ق.) به کوشش فؤاد سیر، مصر، الرساله، ۴۰۶ق؛ المناسک و اماکن طرق الحج: الحرّبی (م. ۸۵ق.)، به کوشش حمد الجاسر، ریاض، دار الیمامه، ۴۰۱ق.

سید حامد علی زاده موسوی

ابن کثیر مکی: ایرانی تبار، از قراء هفت گانه، امام مسجدالحرام

ابومعبد عبدالله بن کثیر (۴۵-۱۲۰ق.)، ایرانی تبار^۱، متولد مکه^۲ و فرزند عمرو بن عبدالله بن زاذان بن فیروزان بن هرمز^۳ از نسل ایرانیانی بود که انوشیروان، پادشاه ایران، آنان را مأمور عقب راندن حبشیان کرد.^۴ وی به سال ۴۵ق. در مکه زاده شد^۵ و بدان سبب که

بود، در همان سال به تعمیر و تکمیل این کتیبه گمارد. او این کتیبه را با «بسم الله الرحمن الرحیم. لا اله الا الله وحده لا شریک له...» آغاز کرد و با جمله «وضع الأخماس فی مواضعها التي أمر بها لذوي القربى و الیتامى و المساکین و ابن السبیل» به پایان رساند.^۱ این کتیبه افزون بر مباحث توحیدی مشتمل بر برخی نکات اخلاقی چون سفارش به تقوا، صلّه رحم، احیای حقوق، عدالت در حکمرانی بر مسلمانان و اطاعت از خداوند است و در پایان به برخی از موارد کاربرد خمس اشاره کرده است.

بر پایه نقلی، هنگامی که ابن غزاله نگارش کتیبه را به پایان رساند، نزد زیاد بن عبیدالله رفت و دستمزد خویش را خواست. زیاد از پرداخت اجرت وی خودداری کرد و گفت: هرگاه دیدی ما به آن فرمان‌های الهی که خود در این کتیبه نگاشته‌ای، عمل کردیم، بیا و مزد خود را بستان!^۲ چنین رفتاری از زیاد بن عبیدالله با کتیبه‌نویس دیگری به نام سعد النار نیز گزارش شده است^۳ که نشان از نادانی و تندخویی زیاد بن عبیدالله دارد.^۴ از زمان درگذشت ابن غزاله گزارشی در دست نیست.

۵. تهذیب الاسماء، ج ۱، ص ۲۶۵؛ المنتظم، ج ۷، ص ۲۰۳.

۶. وفيات الاعیان، ج ۳، ص ۴۱.

۷. سیر اعلام النبلاء، ج ۵، ص ۳۱۸.

۸. المنتظم، ج ۷، ص ۲۰۳؛ تاریخ الاسلام، ج ۷، ص ۴۰۴.

۹. وفيات الاعیان، ج ۳، ص ۴۱.

۱. الاعلاق النفیسه، ص ۸۲؛ المناسک، ص ۳۸۶.

۲. الاعلاق النفیسه، ص ۸۲؛ المناسک، ص ۳۸۷.

۳. الاغانی، ج ۴، ص ۴۲۴.

۴. الاعلاق النفیسه، ص ۸۲؛ المناسک، ص ۳۸۷.